
Subscriu-t'hi | **Accés subscriptors**

[Portada](#) / [Articles](#) / [Política](#)

PUBLICITAT

NOVETAT EDITORIAL

El País Valencià, nu davant l'espill

Una radiografia del País Valencià actual amb una mirada retrospectiva permanent. El veterà professor d'economia urbana Josep Sorribes i l'economista Nèstor Novell han fabricat un manual indispensable —en dos volums— per conèixer la salut d'un territori encara immers en la gran ressaca provocada pels 20 anys de govern del PP. Un 'Nou viatge pel País Valencià' producte de quatre anys de treball, amb més de 1.600 pàgines, un centenar i mig de converses i, és clar, un pòsit fusterià evident.

*Per **Víctor Maceda***

Publicat el 23 d'octubre de 2017 - **Núm. 1741**

El País Valencià no té qui l'escriga. No té qui l'explique. Els qui en parlen, acostumen a fer-ho a pedaços, posant els focus sobre una ciutat, una comarca o una província concreta. Hi manca una **visió global**, de gran angular, que ajude els valencians a conèixer-se millor. Una **cosmovisió pròpia** a través de la qual entendre què és i com és el País Valencià, d'on prové i cap a on camina.

Els escassos treballs en la matèria són hereus de la figura del botànic **Antoni Josep Cavanilles** i, sobretot, de l'assagista **Joan Fuster**, el primer a posar el País Valencià en el mapa i a sacsejar consciències, trencant les costures de l'època. Els qui després l'han analitzat, sovint ho han fet a partir de les premisses fusterianes, i més concretament, de les tesis abocades en dos volums cabdals i coetanis: *Nosaltres, els valencians* i *El País Valencià*, nascuts el 1962. El primer condensa el corpus ideològic del seu pensament, mentre que el segon —reeditat el 1971 com a *Viatge pel País Valencià*— constitueix una guia imprescindible de la geografia i història autòctones.

El 2012, coincidint amb el cinquantenari de la primera edició, l'escriptor **Joan Garí** i el fotògraf **Joan Antoni Vicent** van publicar *El meu país* a Tres i Quatre. Una obra preciosa, de gran format, que revisitava els llocs per què mig segle abans havia transitat Fuster. Un exemplar per a tots els públics però especialment inspirat en els bibliòfils.

Cinc anys més tard, quan se'n compleixen 55 d'*El País Valencià* primigeni, l'economista **Nèstor Novell** i **Josep Sorribes**, professor d'economia urbana de la UV recentment jubilat, trauen a la llum

Nou viatge pel País Valencià, miscel·lània de geografia, economia, cultura popular i literatura de viatges. Dos toms amb més de **1.600 pàgines**, per on desfilen **un centenar i mig de persones amb què han conversat** i en què observem **el país nu davant l'espill**.

Els dos autotrs ens el presenten tal com és, amb les seues virtuts i potencialitats, amb les seues mancances i els seus defectes atàvics. El país excessivament llarguerut, amb massa poca autoestima i un coneixement de si mateix limitadíssim. **El País Valencià que han llegat dues dècades de poder omnímode del Partit Popular**, un període de temps en què s'ha agreujat el procés de despersonalització i en què el model econòmic s'ha reorientat cap al turisme i l'urbanisme intensiu. Dos sectors amb poc valor afegit que han situat l'economia valenciana en inferioritat de condicions a l'hora de donar resposta als reptes que comporta la globalització.

Tal com afirmen en la introducció de l'obra, Novell i Sorribes efectuen una **“relectura de la realitat valenciana”** que vol fugir de la “síndrome de provincianisme” imperant. S'hi barregen estils narratius diferents i referències a àmbits tan variats com la gastronomia, el paisatge, la llengua o l'anecdolari popular.

Tot plegat, un treball dens, gairebé enciclopèdic, que com a guia de viatge que és, pot llegir-se de manera aleatòria. En cada cas trobem una munió de dades, de referències històriques, i esporàdicament, també, alguna idea amb vista al futur. Milers i milers de quilòmetres de cotxe, moltes hores de xarrades i uns quants quilograms de documentació han donat com a resultat **l'obra que explica més bé el País Valencià contemporani**. La feina ingent de Novell i Sorribes, que s'ha allargat prop de quatre anys, ha comptat amb els ànims entusiastes del geògraf **Joan Romero**, el traductor i assagista **Gustau Muñoz** i l'economista **Josep Antoni Ybarra**, que es podrien considerar els pares espirituals del projecte.

L'autèntic pare espiritual

“És un homenatge al fusterianisme que beu dels homes que ja estudiaven el país ara fa 40 anys, tots els quals eren fills de Fuster”, confessa Novell. Queda clar, doncs, qui és el veritable pare espiritual d'aquesta aproximació tan acurada, que ha estat editada per la Universitat de València, la Universitat d'Alacant i la Institució Alfons el Magnànim. “Potser no ho sembla, però **el país està ple de bojos pel país, de gent que fa investigacions locals** com a autoconsum”, continua. “Els professors universitaris, de la seua banda, han optat per la superespecialització: saben molt de l'àmbit a què es dediquen, però no aprofundeixen tant com abans en el coneixement del territori”.

“És cert, hi ha tot de gent que, a títol individual, ha suplert allò que les universitats han deixat de fer”, corrobora Sorribes, “els 20 anys de PP han sigut molt perniciosos a nivell acadèmic, els estudis sobre el país han decaïgut bastant i s'ha assentat definitivament l'expressió Comunitat Valenciana, que em sembla una cosa de monjos”.

Nèstor Novell, economista, va dirigir a Gandia el Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals (CEIC) Alfons el Vell, inspirador de les comarques centrals. / Miguel Lorenzo

“No ens hem volgut conformar amb una mera estructura socioeconòmica del país, volíem també oferir, com a rerefons, **una visió de l'ànima de les ciutats**, una idea de la **psicologia col·lectiva** i de l'**ambient social** que han respirat els pobles i les comarques”, apunten tots dos en la part introductòria. Es mostren crítics, igualment, amb una societat panxacontenta i gens vertebrada:

«És un homenatge al fusterianisme que beu dels homes que ja estudiaven aquest país ara fa 40 anys, tots els quals eren fills de Fuster», diuen els autors

“Massa tòpics, massa treure pit, massa sabuts i suposats propietaris de la veritat i **poca cohesió social i territorial**, i poca cultura col·laborativa”. Segons ells, el dèficit cultural és generalitzat, **“necessitem, sobretot, més cultura**, d'aquella que no es pot definir fàcilment però que es nota molt quan hi manca”.

Un país amb una capital com València, que no oficia com a tal, i una altra gran ciutat com Alacant que tampoc no aspira a convertir-se en contrapès i li gira l'esquena a Alcoi, Benidorm, Elda-Petrer, Elx i Oriola, els pols econòmics que la circumden. I cap al nord, a l'interior, unes comarques despoblades que amenacen d'extingir-se si res no ho evita.

Després de recórrer el país de baix a dalt, els autors del llibre maleeixen el “model anglosaxó” que s’hi ha instaurat, caracteritzat per la proliferació d’urbanitzacions unifamiliars que consumeixen força terreny i encareixen els serveis, i tot allò que hi va aparellat, com ara els centres comercials. “**Cada cop queden menys ciutats compactes, típicament mediterrànies**”, es plany Sorribes, un estudiós empetreït de les ciutats —especialment, les valencianes— de fa dècades.

Adéu, indústria, adéu

Durant els cinc mandats consecutius dels conservadors, l’activitat de l’Impiva (Institut de la Mitjana i Petita Indústria) i de l’Ivace (Institut Valencià de Competitivitat Empresarial) va caure en picat, i els instituts tecnològics, que havien esdevingut referencials, també van patir els efectes de l’aposta indissimulada pels sectors immobiliari i turístic. “En un escenari com l’actual, de mundialització de l’economia, això ens ha dut a un **empobriment progressiu**”, comenta Novell, “fins i tot el sector agrari n’ha patit les conseqüències: tan sols funciona bé si integra tota la cadena de valor”. “La conversió del territori ha comptat amb l’ajuda inestimable dels ajuntaments, que esperaven enriquir-se i no han guanyat tants diners com es pensaven”, afegeix Sorribes, “de la mateixa manera que molts particulars ara s’han adonat que no van fer tan gran negoci en vendre els seus camps”.

Tots dos coincideixen a destacar **com a emblema l’eix Ibi-Onil-Castalla**, a l’Alcoià, que ha reeixit a l’hora d’aixoplugar la —reconvertida— cadena de valor de la indústria joguetera. “Han diversificat la seua producció i cadascuna de les empreses que en formen part s’ha especialitzat en quelcom determinat, de vegades coordinadament amb d’altres empreses; han trencat les fronteres estrictes de la comarca i ara, per exemple, fabriquen plàstic sanitari i material per a la factoria Opel de Figueruelas, a Saragossa”, assenyala Novell. En aquest sentit, el paper d’Aiju, l’institut tecnològic arrelat a Ibi i especialitzat en el sector, ha resultat providencial. “Tan sols la indústria del plàstic i del joguet a l’Alcoià i el taulell a la Plana han superat la crisi sense grans problemes”, remata Sorribes.

El monocultiu intensiu del **totxo** i el **turisme** implica riscos. “És clar que el turisme porta diners, però la mà d’obra és cada dia més barata, i **els nostres joves més preparats es veuen obligats a emigrar**”, exposa Nèstor Novell. “No, no podem pensar que el turisme ha de ser el nostre motor de creixement. D’acord que representa el 9% o el 10% del PIB del País Valencià, però **no pots edificar un futur sobre això**”, amplia el coautor de l’obra.

Josep Sorribes, recentment jubilat, ha estat professor d'economia urbana de la Universitat de València. / Miguel Lorenzo

A més, l'arribada massiva de població estrangera a segons quines comarques —en especial, a les dues **Marines** i el **Baix Segura**— està provocant canvis gens negligibles. Novell indica, per exemple, que “alguns dels nouvinguts exigeixen a l'ajuntament de torn que també faça les comunicacions en anglès, o pressionen perquè es cree un centre de dia o de la tercera edat, i perquè s'incremente la despesa en seguretat pública i neteja”. En un bon grapat de poblacions d'aquestes comarques, de fet, **els forans ja representen més del 40 i del 50%** del cens local. “Ens hem trobat **consistoris que desatenen unes altres necessitats a fi d'aconterar aquest segment concret** de la població, un comportament que em sembla perillós”, diu Novell.

Orpesa vs Benidorm

El llibre repassa fenòmens cridaners com l'expansió desaforada d'Orpesa, un model que els autors censuren sense embuts. Per contra, enalteixen el de Benidorm, que, per la seua singularitat, sí que ha trencat l'estacionalitat i s'ha erigit en motor econòmic del país sencer.

“A **Orpesa**, Marina d'Or únicament ha estat la cirereta del pastís, una mena de *resort* a la mexicana que ací mai no havíem tingut, però el mal venia d'abans”, adverteix Josep Sorribes, “els promotors **van desenvolupar la ciutat sense control** i van generar una costa hiperurbanitzada al costat d'un nucli urbà petitíssim”. A ulls de Novell, en termes de voracitat urbanística, “només els ajuntaments de

Moncofa, Calp, Rojals i Torrevella poden competir amb el d'Orpesa”.

En contraposició a això —i no per manca de ciment— hi ha Benidorm. Per a la capital turística per excel·lència, tant Novell com Sorribes tenen molt bones paraules. “És un cas singular”, hi convenen. Dos únics retrets, si de cas: “No han sabut controlar les ànsies dels operadors turístics i **han rebentat excessivament els preus**, i les artèries principals de la ciutat s’han omplert de comerços barats, i han desplaçat les botigues més grans al centre comercial de Finestrat”. I un tercer però, per bé que excedeix l'àmbit de decisió municipal: la mancança d'infraestructures ferroviàries modernes.

“**Com és possible que l'AVE no arribe a Benidorm?** No sols en té la culpa l'Estat, l'alcaldeessa d'Alacant [Sonia Castedo] va posar tots els impediments possibles per connectar ambdues ciutats amb llançadora!”, recorda Sorribes. “Alacant s’ha reclòs en la seua aura de cap de província sense exercir aquesta funció, sense establir sinergies amb la resta de municipis”, assevera, “podria haver estat **la Marsella del País Valencià** i s’ha estimat més tancar-se en ella mateixa”.

Mario Gaviria, un dels grans estudiosos del model Benidorm, fins i tot va suggerir un **eix Elx-Alacant-Benidorm** que inclouria també poblacions importants com Santa Pola, Crevillent, Sant Vicent del Raspeig o Sant Joan d'Alacant. En canvi, la comunicació entre totes tres ciutats és absoluta.

“Un terç dels treballadors d'Alacant és funcionari, un altre terç treballa al sector serveis i l'altre terç ho fa en activitats diverses”, explica Novell. “**El creixement d'Alacant, com el de Castelló de la Plana, no ha seguit cap patró racional**, sinó que són producte d'una acumulació forassenyada de parcel·les”, etziba Sorribes. “En general, **des de Torrevella fins a Vinaròs, amb diferents graus d'intensitat, el model de construcció de la costa ha estat horrorós**”, prossegueix aquest expert en urbanisme, que treballà en l'equip de Ricard Pérez Casado quan aquest —del 1979 al 1989— fou alcalde de València.

“Sí, jo tampoc diria que la depredació del Baix Segura ha estat més salvatge que la de la Marina”, afirma Novell, “des del mirador del puig Llorença, al Poble Nou de Benitatxell, la panoràmica resulta desoladora”. “No és un mal circumscrit a la costa: **al Camp de Túria s’han comptabilitzat més de 10.000 vivendes il·legals**”, alerta Sorribes.

La ressaca

Com recordaran els valencians l'agitada **primera dècada del 2000**, en què el president Francisco Camps proclamava que havia arribat el “**nou Segle d'Or valencià**”? Quin regust queda de la dèria de PAI i grans esdeveniments?

Sorribes: «Els ajuntaments han de deixar de mirar-se el melic, molts no són operatius... El 84% dels municipis tenen menys de 5.000 habitants!»

Josep Sorribes acota el presumpte Segle d'Or “al **sexenni 2002-2008**”, i Nèstor Novell adverteix que qualsevol canvi de mentalitat per part dels ciutadans requereix, prèviament, un canvi de model productiu. “No obstant això, **els actuals governants no han fet una contralectura del que significa prioritzar el model turístic i immobiliari**”. Segons Sorribes, “el ciutadà mitjà es troba perplex i es pregunta ‘xe, però no estàvem tan bé?’”, una conseqüència directa de l’“homogeneïtzació mental inoculada pel franquisme sociològic que “encara perviu”. **“Josep Renau ja va dir que calia escollir entre la nostàlgia i el futur, i ací, malauradament, molts encara tenen nostàlgia del passat”**, opina Sorribes. “Encara diria més”, hi insisteix Novell, **“el blasquisme es manté incòlume a València, amb el seu aire de ciutat-estat enfrontada a la resta del país”**.

“Ens calen líders polítics i empresarials de debò, ara mateix mires a banda i banda i no en trobes cap”, considera Sorribes amb un to resignat, **“Mónica Oltra és una gran comunicadora, però té una visió limitada del país”**. “Tristament, ja fa molt que **les elits polítiques i empresarials van deixar de parlar del país complet, amb visió de futur**”, completa Novell, “veus el diccionari normatiu de l’AVL, la llei de comarcalització tan tímida que dissenyen o el retard a recuperar la televisió pública i no pots evitar deprimir-te”.

Un panorama no gaire engrescador que pot complicar-se per la situació que travessa Catalunya. A Novell li fa por una “onada recentralitzadora molt forta” que suposaria una “desfeta afegida” per als valencians. A la ciutat d’on és i on viu, Gandia, “fa 30 anys, més del 80% dels veïns s’expressaven en valencià, i ara sents parlar els menors de 25 anys i ben pocs fan servir la nostra llengua”.

Proposta de nou país

Novell i Sorribes no es queden amb la radiografia, sinó que en recepten **una possible cura**. El primer pas seria la reorganització administrativa, de manera que **les 32 comarques quedaren reduïdes a 17**, i les tres províncies —“la província està morta”, diu Sorribes; “la província perjudica la governabilitat del territori amb fronteres tan absurdes com la de l’Alcoià i la Vall d’Albaida”, testimonia Novell— esdevindrien **quatre o cinc “governacions”**. La del Penyaolosa (al nord); la de Xúquer-Túria (al voltant de la ciutat de València); la de les Muntanyes (que aixoplugaria les comarques centrals); la del Vinalopó (el sud) i una possible cinquena que inclouria els municipis castellanoparlants.

Novell: «Caldria que la Generalitat abandonara la seua visió provincial i treballara de forma federal, definint polítiques territorials globals»

“Caldria que la Generalitat abandonara la seua visió provincial i treballara de forma federal, definint polítiques territorials globals”, apunta Novell. “Els ajuntaments també haurien de deixar de mirar-se el melic, molts no són operatius... El 84% dels municipis tenen menys de 5.000 habitants!”, exclama Sorribes.

Tornant al pare, a Fuster, Novell emfasitza que “va diagnosticar els nostres mals i va plantejar un

projecte de futur per al país, com Cavanilles”. “**L’actual govern del PSPV i Compromís, tanmateix, ha iniciat una tercera via que no se sap on mena, si és que mena enlloc**”.

55 anys després del primer viatge pel País Valencià, el de Joan Fuster, es mantenen les mateixes mancances i les mateixes urgències. Es manté el mateix país, que no acaba de ser-ho. •

Subscriu-te a El Temps i tindràs accés il·limitat a tots els continguts.

ETIQUETES

Josep Sorribes Nèstor Novell Gustau Muño

MÉS POPULARS

1. L’hora de defensar el país pam a pam

'Prou tustar topins abans d'anar al llitet i prou convocar sonades vagues generals indefinides'

Per Marçal Girbau

2. El poder de la seducció

La falàcia de l'adoctrinament per explicar el creixement independentista

Per Xavier Aliaga

3. Guia a dues bandes per seguir els plens de dijous i divendres

El dijous i divendres s'esvairan molts del dubtes de l'esdevenir del procés català

Per Xavier Puig i Sedano

4. 155 de màxima intensitat

El Govern espanyol anuncia la destitució del president, vicepresident i consellers catalans

Per Cris Chaika

5. República-refugi

L'ofensiva de l'Estat contra l'independentisme s'ha emportat tants drets...

Per Albert Botran

Els 20 més populars